

УДК 336.71:336.763.3

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Миколишин Марта Михайлівна,
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри фінансів
Львівського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи»
e-mail: agatangels@gmail.com

Анотація. Досліджено три напрями діяльності банку на фондовому ринку: як емітента, як інвестора і як професійного його учасника. Ідентифіковано зовнішні і внутрішні чинники, що впливають на діяльність банків на ринку цінних паперів. Розглянуто теоретичні основи здійснення діяльності банків із цінними паперами, проведено аналіз операцій із цінними паперами в банківських установах.

Ключові слова: цінні папери банків, емісійні операції банків, інвестиційні операції банків, посередницькі операції банків, портфель цінних паперів, інфраструктура ринку цінних паперів.

Формул: 0; рис.: 0; табл.: 6; бібл.: 12.

ANALYSIS OF BANKS OF UKRAINE IN STOCK MARKET

Mykolyshyn Marta,
Ph. D. in Economics,
Senior Lecturer of the Department of Finances
of the Lviv Institute
of SHEI «Banking University»
e-mail: agatangels@gmail.com

Abstract. The article is devoted three directions of the bank in the stock market: as an issuer, an investor and as its professional member are investigated. External and internal factors affecting the banking activity in the security market are identified. The theoretical foundations of the bank activity with the securities are considered. The analysis of security transactions in the banking institutions is implemented. Carrying out the investments in the stock market, banks set the purpose to get profits from their investments in securities received by the bank interest, dividends and growth in market value of securities; receiving profit from providing services to clients with securities transactions; expanding the sphere of influence of the bank and attracting new customers through capital of companies and organizations. It is investigated that the share of transactions with securities in the active operations of the banking system is not very big. It is due to the balanced policy of the bank management on investments in equity instruments, in sufficient development of securities market in Ukraine and lack of reliable instruments for financial investments.

Keywords: securities of banks, emission operations of banks, investment operations of banks, brokerage of banks, portfolio of securities, infrastructure of stock market.

Formulas: 0; fig.: 0; tabl.: 6; bibl.: 12.

АНАЛИЗ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БАНКОВ УКРАИНЫ НА РЫНКЕ ЦЕННЫХ БУМАГ

Миколишин Марта Михайловна,
кандидат экономических наук,
старший преподаватель кафедры финансов
Львовского образовательно-научного института
ГБУЗ «Университет банковского дела»
e-mail: agatangels@gmail.com

Аннотация. Исследованы три направления деятельности банка на фондовом рынке: как эмитента, как инвестора и как профессионального его участника. Идентифицированы внешние и внутренние факторы, влияющие на деятельность банков на рынке ценных бумаг. Рассмотрены теоретические основы осуществления деятельности банков с ценными бумагами, проведен анализ операций с ценными бумагами в банковских учреждениях.

Ключевые слова: ценные бумаги банков, эмиссионные операции банков, инвестиционные операции банков, посреднические операции банков, портфель ценных бумаг, инфраструктура рынка ценных бумаг.

Формул: 0; рис.: 0; табл.: 6; библи.: 12.

Вступ. В Україні триває складний процес розбудови суверенної, демократичної, правової держави, інтеграції її у світову політичну і економічну системи. Та незалежність будь-якої держави передбачає не тільки політичну, а й економічну самостійність.

На сучасному етапі головним фактором стабілізації та піднесення економіки України є становлення ринкових відносин.

Ефективне функціонування сучасної економіки неможливе без розвиненого, стабільно працюючого фондового ринку, на якому відбувається перерозподіл вільних фінансових ресурсів для найкращого задоволення потреб національної економіки в інвестиціях і забезпечення можливості їх одержання за допомогою емісії цінних паперів та їх розміщення на фондовому ринку. Розвиток ринку як механізму накопичення та інвестування капіталів – необхідна умова подолання кризових явищ в економіці України.

Важливу роль у розбудові ринку цінних паперів відіграють банківські установи, які є його провідними інституційними учасниками. Здійснення операцій із цінними паперами сприяє диверсифікації банківської діяльності та посиленню конкуренції у фінансово-кредитній сфері. Саме наявність конкурентного середовища визначає розвиток інноваційних фінансових методів і технологій, що в сукупності з іншими заходами щодо побудови ринкової економіки в Україні забезпечуватиме суспільний прогрес у державі. Усе це зумовлює необхідність проведення дослідження, спрямованого на конкретизацію місця та ролі банків на ринку цінних паперів і розроблення напрямів вдосконалення банківських операцій із фінансовими інструментами та визначення їх ефективності.

На сучасному етапі ринкових перетворень в Україні операції банків із цінними паперами, у порівнянні зі світовою практикою, здійснюються на недостатньому рівні. До того ж, переважно відбувається автоматичне перенесення західних методик щодо формування портфелів цінних паперів фінансовими інститутами на фондовому ринку без достатнього врахування українських реалій, що не завжди приводить до бажаного результату. Це ставить перед вітчизняною фінансовою наукою завдання, з одного боку, розроблення власної методологічної бази для активізації операцій банків із цінними паперами, а з другого – необхідність критичного переосмислення рекомендацій і висновків західних класичних концепцій інвестування та сучасних банківських технологій, які забезпечують провідну роль операцій із цінними паперами в діяльності фінансово-кредитних установ країн з ринковою економікою. Тому ця тема надзвичайно актуальна, вчасна і потребує уваги та дослідження.

Аналіз досліджень і постановка завдання. Дослідженню механізмів функціонування ринку цінних паперів та діяльності банків на цьому ринку присвячено низку праць, зокрема таких науковців, як: А. А. Пересада, Б. Л. Луців, О. М. Сохацька, Л. О. Приємостка, А. В. Мертенс, Ю. М. Лисенков, О. М. Мозговий, О. В. Ромашко, М. Ф. Пуховкіна, О. Г. Мендрул, В. І. Ляшенко та ін. Ураховуючи значний світовий прогрес у розробленні новітніх методів інвестування

коштів, низка питань, пов'язаних із діяльністю українських банків на ринку цінних паперів, є недостатньо вивченими вітчизняними фахівцями і потребують подальшого наукового дослідження, що й зумовлює актуальність теми. Отже, **метою** дослідження є аналіз діяльності банківських установ на ринку цінних паперів України і формування пропозицій щодо вдосконалення та підвищення ефективності операцій банків із цінними паперами.

Результати дослідження. У сучасних умовах господарювання ринок цінних паперів створює сприятливі інвестиційні умови, підвищує інноваційну активність і сприяє розвитку економіки в цілому. Діяльність банків на ринку цінних паперів полягає в тому, що вони здійснюють операції на цьому ринку за загальними правилами, що діють для всіх учасників ринку цінних паперів, але при цьому повинні дотримуватися ще й додаткових правил, що встановлюються Національним банком України. При здійсненні операцій на фінансових ринках банк повинен будувати відносини з клієнтами на засадах добросовісності, чесності, повноти розкриття необхідної інформації, виконання доручень клієнта виключно в його інтересах. Чинники, що впливають на діяльність банку на ринку цінних паперів, наведено в *табл. 1*.

Таблиця 1

Чинники, що впливають на діяльність банків на ринку цінних паперів

Група чинників	Чинники	Характеристика впливу
Економічні	економічні	регулювання діяльності банків у формі економічних нормативів і проведення грошово-кредитної політики НБУ, що впливає на пропозицію банків на ринку цінних паперів
		Установлення / скасування різноманітних податкових пільг та стимулів для суб'єктів ринку цінних паперів, які стимулюють / стримують використання цінних паперів як інструментів фінансування
		поліпшення інвестиційного клімату в державі, залучення іноземних інвестицій та гнучка державна інвестиційна політика сприяють активізації діяльності банків на ринку цінних паперів
Зовнішні	ринкові	складність і численність бар'єрів входження на ринку цінних паперів, високий рівень конкуренції на ньому, знижує зацікавленість банків у розвитку діяльності на ньому, і навпаки
	законодавчі	узгодженість системи нормативно-правового забезпечення ринку цінних паперів і нормативно-правової бази банківської діяльності, їх відповідність міжнародним вимогам і ринковим законам, що впливає на ризиковість операцій для банків
	політичні	нестабільна політична ситуація в країні, низький рівень довіри населення до влади, а також часті політичні конфлікти посилюють ризиковість операцій із цінними паперами
Внутрішні	ресурсна база банку	Зростання / зниження розміру власного капіталу, неможливість залучення довгострокових депозитних коштів, ускладнення доступу до емісійних джерел

Закінчення табл. 1

Група чинників	Чинники	Характеристика впливу
	інвестиційна політика банку	формування того чи іншого типу портфеля, використання ефективних методів аналізу і способів та інструментів мінімізації ризиків операцій із цінними паперами
	техніко-технологічна	наявність / відсутність новітніх засобів передавання інформації, інтернет-ресурсів, фінансових інновацій
	кадровий потенціал	забезпеченість / відсутність кваліфікованих менеджерів, що володіють сучасною методикою здійснення операцій із цінними паперами

Примітка. Розроблено за [6; 9–12].

Для ефективного розвитку ринку цінних паперів важливою умовою вирішення економічних і соціальних завдань, насамперед, є модернізація економіки країни, що значно збільшить інвестиції – як внутрішні, так і зовнішні.

Досвід розвинених країн показує, що найбільш ефективним джерелом для великих, а головне – довготермінових інвестицій у руках досвідчених менеджерів є ринок цінних паперів. Він відіграє важливу роль у забезпеченні інвестиційного припливу в економіку країни та є важливим чинником виходу з фінансової кризи.

Формування ефективного портфеля цінних паперів банку залежить від структурування і визначення чіткої стратегії управління ним, урахування при цьому прямо пропорційної залежності доходу від вкладень у цінні папери і прийнятного рівня ризику. Розглядаючи сучасні технології роботи банків на ринку корпоративних цінних паперів, методи запобігання ризикам при здійсненні фінансових вкладень, аналізуючи інвестиції банківської системи України в цінні папери, доцільне проведення аналізу обсягів і структури фінансових інвестицій банківських установ та пошук напрямів удосконалення діяльності банків на фондовому ринку, спрямованої на підвищення доходності і ефективності інвестицій. Аналізуючи роль і місце банківської системи на фінансовому ринку, виокремлюємо дві основні взаємопов'язані функції: забезпечення економіки необхідною кількістю засобів платежу за рахунок ефекту мультиплікатора і трансформації заощаджень в інвестиції [1]. Проте в умовах недостатнього розвитку небанківського фінансового сектору, покликаного забезпечувати економіку країни довгостроковими ресурсами через операції на фондовому ринку, означені функції доводиться брати на себе банківській системі України. Згідно із Законом України «Про банки і банківську діяльність» [2] банки можуть здійснювати на фондовому ринку такі операції:

- емісію власних цінних паперів;
- організацію купівлі-продажу цінних паперів за дорученням клієнтів;
- операції на фондовому ринку від свого імені;
- інвестиції у статутні капітали та акції інших юридичних осіб;
- довірче управління цінними паперами за договорами з юридичними і фізичними особами;

- депозитарна діяльність із ведення реєстрів власників іменних цінних паперів.

Таким чином, можна виділили три умовні напрями діяльності банку на фондовому ринку: як емітента, як інвестора і як професійного його учасника. Банки входять у Топ-10 емітентів, які зареєстрували найбільші випуски акцій. Обсяг емісії акцій цих емітентів становив 69,54% від загального обсягу випусків акцій, зареєстрованих 2015 року НКЦПФР [8].

Слід зазначити, що тривалий період часу банки не проводили залучення капіталу через емісію власних фінансових інструментів як акції та облигації. У табл. 2 сформульовані обсяги випуску акцій банками в період 2011–2015 років.

Таблиця 2

Обсяги випуску акцій банками України, 2011–2015 рр.

Показники	2011	2012	2013	2014	2015
Загальний обсяг випуску акцій суб'єктами господарювання, млрд грн	58,16	15,84	64,23	144,35	122,30
Обсяг випуску акцій банками, млрд грн	36,04	3,75	32,27	36,41	88,28
Питома вага акцій банків у сукупному обсязі випуску, %	61,09	23,67	50,25	25,22	72,18

Примітка. Складено за даними [4; 5; 7; 8].

Банки в Україні стають ключовими учасниками використання позикових зовнішніх і внутрішніх ринків капіталів. Ринок боргових інструментів стає першочерговим і найбільш надійним джерелом залучення банками довготермінових пасивів за допомогою емісії власних цінних паперів.

Аналізуючи діяльність банків України на ринку позикового капіталу паперів, необхідно відмітити, що протягом 2011–2015 рр. частка банків у загальному обсязі учасників ринку цінних паперів кардинально змінювалася, що відобразилося на структурі зареєстрованих випусків облигацій. Протягом 2014 року обсяги випуску облигацій не мали позитивної динаміки зростання. Та 2014-го банки зареєстрували випуск облигацій на суму 4,8 млрд грн (21,27% від загального обсягу). А вже 2015 року відбулося скорочення емісійної діяльності на ринку корпоративних облигацій. У структурі обсягу зареєстрованих Комісією випусків облигацій підприємств банками не зареєстровано жодного випуску облигацій (табл. 3 і 4).

Таблиця 3

Обсяги випуску облигацій банків, 2011–2015 рр., млн грн

Показники	Роки				
	2011	2012	2013	2014	2015
Обсяг випуску облигацій банками України	13 893,5	11 770,0	8 040,0	4 800,0	-
Загальний обсяг випуску облигацій суб'єктами господарювання	35 914,44	51 386,61	42 472,52	29 009,22	11 421,17
Питома вага облигацій банку в сукупному обсязі випуску (%)	38,68	22,9	18,93	21,7	-

Примітка. Складено за даними [4; 5; 7; 8].

Таблиця 4

Частка емісії облігацій у зобов'язаннях банків, 2010–2015 рр., млн грн

Показники	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Обсяг випуску облігацій банками	3 150	13 893,5	11 770,0	8 040	4 800	-
Зобов'язання банків	804 358,9	898 793,1	957 872	1 085 496	1 168 829	1 157 656
Частка облігацій у сукупних зобов'язаннях банків, %	0,45	1,59	1,27	0,76	0,73	-

Примітка. Складено за даними [4; 5; 7; 8].

Здійснюючи інвестиційну діяльність на фондовому ринку, банки ставлять за мету:

- отримання прибутку від власних інвестицій у цінні папери за рахунок отриманих банком процентів, дивідендів і зростання курсової вартості цінних паперів;
- отримання прибутку від надання клієнтам послуг за операціями з цінними паперами;
- розширення сфери впливу банку і залучення нових клієнтів за рахунок участі в капіталах підприємств та організацій.

З табл. 5 видно, що лише 2013 року банки значно збільшили портфель цінних паперів (крім акцій). Це зростання відбулося переважно за рахунок державних облігацій; 2014-го збільшення портфеля цінних паперів банків (і акцій, і інших цінних паперів) майже не відбулося.

Таблиця 5

Портфель цінних паперів банків у 2011–2015 рр., млн грн

Показники	Сума, млн грн				
	2011	2012	2013	2014	2015
1. Цінні папери, крім акцій	78 494	91 376	130 418	144 574	110 761
1.1. За секторами економіки:					
сектор інших фінансових установ	1 579	1 859	3 062	5 564	2 502
сектор загального державного управління	60 701	66 737	93 952	109 915	89 293
сектор нефінансових корпорацій	13 645	20 258	30 720	27 551	17 778
інші (сектори економіки, депозитні корпорації, нерезиденти)	2 569	2 522	2 684	1 544	1 188
1.2. За типом портфеля:	78 494	91 376	1 130 418	144 574	110 761
у торговому портфелі	9 756	15 605	9 197	22 105	17 320
у портфелі на продаж	58 290	71 113	116 740	118 694	84 008
у портфелі до погашення	10 448	4 658	4 481	3 775	9 433
інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	0	0	0	0	0
2. Акції в портфелі банків	5 984	6 948	7 411	7 241	3 851
2.1. За секторами економіки:					
банківський сектор	9	9	330	331	35
сектор інших фінансових корпорацій	2 647	2 717	2 213	1 404	651
сектор нефінансових компаній	2 042	2 420	2 930	2 504	938
нерезиденти	1 286	1 802	1 938	3 002	2 227

Закінчення табл. 5

Показники	Сума, млн грн				
	2011	2012	2013	2014	2015
2.2. За типом портфеля:	5 984	6 948	7 411	7 241	3 851
у торговому портфелі	1 737	1 643	1 893	1 180	96
у портфелі на продаж	2 315	2 985	2 752	2 842	2 679
у портфелі до погашення	0	0	0	0	0
інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	1 932	2 320	2 766	3 219	1 076

Примітка. Складено за даними [4; 5; 7; 8].

Для забезпечення контролю за інвестиційною діяльністю банків, а саме – за прямими інвестиціями Національний банк України встановлює норматив загальної суми інвестування (Н12). На 01.01.2016 норматив інвестування становить 1,10% за норми 60%, у 2008 та 2009 роках – 33 і 29% відповідно [4].

Структура портфеля цінних паперів 2015 року порівняно збільшилась і складається на 76% із цінних паперів на продаж, 9% – до погашення та 15% – у торговому портфелі. Найбільш стрімкий ріст, в абсолютному вираженні, за підсумками 2015 року показали цінні папери в портфелі банків на продаж, які на кінець 2015 року становили майже 87 млрд грн [7].

Аналізуючи структуру інвестиційного портфеля банків України, слід спинитися на чинних вимогах до відображення вкладень у цінні папери у фінансовій звітності банків. Такі вимоги встановлені Інструкцією з бухгалтерського обліку операцій із цінними паперами в банках України, що затверджена постановою Правління НБУ № 358 від 03.10.2005. Згідно з нею виокремлено види банківських вкладень у цінні папери:

а) цінні папери, які обліковуються в торговому портфелі;

б) цінні папери в портфелі банку на продаж;

в) цінні папери в портфелі банку до погашення;

г) інвестиції в асоційовані та дочірні компанії [10].

До торгового портфеля повинні бути віднесені цінні папери, придбані банком для перепродажу і переважно з метою отримання прибутку від короткотермінових коливань їхньої ціни або дилерської маржі. До торгових цінних паперів також можуть бути віднесені будь-які цінні папери, щодо яких банк під час первісного визнання ухвалив рішення про намір і змогу обліку їх за справедливою вартістю з визнанням переоцінки через прибутки чи збитки.

До торгового портфеля слід включати лише ті цінні папери, які обертаються на активному і високоліквідному ринку (акції, облігації, інвестиційні сертифікати).

У портфелі цінних паперів на продаж обліковуються боргові цінні папери з фіксованою датою погашення,

які банк не має наміру або змоги тримати до дати їх погашення або за наявності певних обмежень щодо обліку цінних паперів у портфелі до погашення; цінні папери, які банк готовий продати у зв'язку зі зміною ринкових відсоткових ставок, потреб ліквідності, а також наявності альтернативних інвестицій; акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком, за якими неможливо достовірно визначити справедливую вартість; фінансові інвестиції в асоційовані та дочірні компанії, що придбані або утримуються виключно для продажу упродовж 12 місяців; інші цінні папери, придбані з метою утримання їх у портфелі на продаж. Останній критерій є дещо невизначеним. Проте в пункті 1.6 розділу 1 Інструкції вказується, що до цього портфеля відносять цінні папери, які не можна віднести ні до торгового портфеля цінних паперів, ні до портфеля до погашення.

Наміри банку під час придбання цінних паперів у торговий портфель та портфель банку на продаж, а також тривалість періоду утримання в портфелях є дещо подібними. Тобто як у першому, так і у другому варіантах банк має продати цінні папери, не тримаючи їх до дати погашення, тому операції банків із цінними паперами в цих портфелях можна назвати торговими, а вкладення – короткостроковими.

У портфелі до погашення обліковуються придбані боргові цінні папери з фіксованими платежами або з платежами, що можна визначити, а також із фіксованим строком погашення. Боргові цінні папери відносять до портфеля до погашення, якщо банк має намір і змогу утримувати їх до строку погашення з метою отримання процентного доходу.

До інвестицій в асоційовані та дочірні компанії належать акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком емітентів, які відповідають визначенням асоційованої або дочірньої компанії банку, за винятком таких цінних паперів, що придбані та / або утримуються виключно для продажу протягом 12 місяців з дати придбання.

Намір банку під час придбання цінних паперів у портфель до погашення і намір здійснення інвестицій в асоційовані та дочірні компанії також за своєю суттю є подібними, тому операції банків з цими портфелями можна назвати інвестиційними, а вкладення – довгостроковими.

Відповідно до наведеної класифікації проаналізуємо структуру вкладень українських банків у цінні папери на підставі *табл. 6*.

Таблиця 6

Аналіз структури портфеля цінних паперів банків України 2011 – 01.10.2016, млн грн

Показники	2011	2012	2013	2014	2015	01.10.2016
Цінні папери в портфелі банку (загальна характеристика)	87 182,8	93 928,4	135 593,1	160 554,0	156 661,8	159 339,6
питома вага	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
у торговому портфелі	11 687,5	17 462,6	9 828,9	20 285,8	-	-
питома вага	13,4	18,6	7,2	12,6	-	-
у портфелі на продаж	63 990,3	70 597,8	119 003,7	132 099,1	133 033,7	139 026,4
питома вага	73,4	75,2	87,8	82,3	85,0	87,2
у портфелі до погашення	9 573,3	3 547,7	3 995,1	6 099,4	22 552,2	19 425,0
питома вага	11,0	3,8	3,0	3,8	14,4	12,2
інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	1 931,7	2 320,3	2 765,4	2 069,7	1 075,9	888,2
питома вага	2,2	2,4	2,0	1,3	0,6	0,6

Примітка. Складено за даними [4; 5; 7; 8].

Як видно із даних, наведених у *табл. 6*, за період 2011 – 01.10.2016 усі складові портфеля фінансових інвестицій банківської системи України зростали. Так, протягом аналізованого періоду найбільшу питому вагу в портфелі цінних паперів займають цінні папери на продаж – 73,4% у 2011 та 85,0% у 2015 році. Проведення торговельних операцій у порівнянні з інвестиційними значно переважає (86,8% торговельних операцій, 13,2% інвестиційних у 2011 році до 85,0 і 15,0% відповідно у 2015 році).

Протягом періоду, що аналізуємо, значних змін у структурі портфеля цінних паперів не відбулося, торговельні операції продовжують відігравати провідну роль, однак значно збільшилась питома вага цінних паперів, що утримуються до погашення. У структурі портфеля на продаж переважають в основному боргові цінні папери і становлять відповідно 73,4 і 85,0% у 2011 та 2015 роках. До складу портфеля до погашення входять виключно боргові цінні папери (закріплено нормативним законодавством). За той період портфель цінних паперів цього типу зріс, і станом на 01.01.2016 становив 22,5 млрд грн.

Щодо вкладень банків в акції та інші неборгові цінні папери, то протягом 2011–2015 рр. відбулося їхнє зниження – вони зменшились на 31,51% і становлять близько 2,8 млрд грн. Наведені дані свідчать як про низьку зацікавленість банків у купівлі акцій підприємств, так і про недостатню кількість інвестиційно привабливих акцій у вільному продажу на фондовому ринку.

Інвестиції в асоційовані компанії традиційно мають незначну питому вагу в портфелі цінних паперів українських банків. На початку 2016 року вона становила лише 0,6%. Тому можна стверджувати, що створення дочірніх структур (зокрема у фінансовому секторі) не є пріоритетом для банків на сучасному етапі розвитку банківської системи України. Однак не можна відкидати можливість опосередкованої участі банків у функціонуванні таких структур шляхом здійснення непрямих (прихованих) інвестицій.

За підсумками 2015 року, обсяг торгів на ринку цінних паперів знизився на 6,83% у порівнянні з 2014 роком. Починаючи з 2011 року простежується стійке випередження темпів обсягів торгів цінними паперами проти динаміки обсягів ВВП, зокрема, обсяг

торгів на ринку цінних паперів 2015 року перевищив цей показник на 193,21 млрд грн. Серед фінансових інструментів за обсягами торгів на біржовому ринку провідну позицію займали державні облігації України, акції та облігації підприємств, що свідчить про більшу активність держави при запозиченнях через випуск фінансових інструментів. Але навіть за таких умов найбільше операцій серед банків здійснювали три банки, які не декларують себе як інвестиційні, а мають характер ощадного та / або універсального банку, це: ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України», ПАТ «ВТБ Банк», ПАТ «Укрсоцбанк».

Причин низької інвестиційної активності українських комерційних банків є кілька. Більшість із них пояснюється недосконалістю ринку цінних паперів, значним регулятивним впливом на ринок з боку держави [8]. Як наслідок – незначні обсяги операцій із цінними паперами порівняно з кредитними і низька ліквідність цього сегмента фінансового ринку, де більшість цінних паперів не мають регулярних котирувань; неможливість формування адекватного масиву статистичних даних, необхідних для одержання достовірних результатів за допомогою статистичних методів аналізу; брак надійних інвестиційних рейтингів внутрішніх емітентів цінних паперів.

Висновки. Розвиток операцій із цінними паперами може стати одним із провідних елементів забезпечення інтеграції банківської системи України у світовий економічний простір. Проаналізувавши операції банків на ринку цінних паперів, слід зазначити, що банки є активними учасниками фондового ринку і здійснюють широкий спектр операцій із цінними паперами. Водночас існує ціла низка проблем, які гальмують цей напрям їхньої діяльності. Частка операцій із цінними паперами в активних операціях банківської системи ще невелика. Це пояснюється зваженою політикою керівництва банків щодо вкладень у фондові інструменти, недостатнім розвитком

ринку цінних паперів в Україні та браком надійних інструментів для фінансових інвестицій.

У цілому можна говорити про позитивну тенденцію в діяльності комерційних банків на ринку цінних паперів. Проте існують певні негативні фактори, які гальмують процес проведення банками операцій із цінними паперами, тому й виникає потреба розроблення шляхів їх подолання. Оскільки головною проблемою є нерозвиненість самого ринку цінних паперів, то необхідно вдосконалювати його інфраструктуру, а також проводити ефективну державну політику щодо оподаткування операцій на ринку цінних паперів. Другою, не менш важливою проблемою, яка гальмує роботу комерційних банків на ринку цінних паперів, є нестабільність політики держави. Саме тому необхідно вдосконалювати законодавчу базу, яка регулює діяльність банків, а також створювати сприятливі умови для роботи банків із цінними паперами. Іншою проблемою є низький ступінь довіри населення до самих банків і тому необхідно розробляти ефективну модель участі комерційних банків на ринку цінних паперів, посилювати банківський менеджмент і вдосконалювати власну політику банків щодо проведення операцій із цінними паперами.

Розвиток операцій із цінними паперами може стати одним із провідних елементів забезпечення інтеграції банківської системи України у світовий економічний простір. На фоні росту обсягів випусків цінних паперів відбувається і певна диверсифікація цінних паперів, наслідком цього процесу є ускладнення самого ринку. В умовах світових і вітчизняних кризових явищ фінансової системи це є позитивною тенденцією, яка створює передумови для зниження ступеня ризику в діяльності інвестора, але цей фактор є ефективним у розбудові державності тільки в умовах прозорого функціонування ринку цінних паперів в Україні.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.
2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
3. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30.10.1996 № 475/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/448/96-вр>.
4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
5. Річна звітність Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.nssmc.gov.ua/activities/annual>.
6. Соколовская Н. Э. Оценка и анализ состояния активов кредитной организации / Н. Э. Соколовская // Банковское дело. – 2015. – № 3 (195). – С. 56–61.
7. Загальний огляд фондового ринку України за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=15355213.
8. Річні звіти Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2010–2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1473066406.pdf.
9. Чмутова І. М. Комплексний підхід до аналізу операцій банку з цінними паперами / І. М. Чмутова, О. В. Пересунько // Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка. – 2014. – Спецвип. 28. – Ч. III. – С. 219–228.
10. Примостка Л. О. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі : монографія / Л. О. Примостка. – К. : КНЕУ, 2002. – 316 с.

11. Тиркало Р. І. Банківські операції з цінними паперами : монографія / Р. І. Тиркало, І. С. Кравчук. – Тернопіль : Kart-blansh, 2004. – 211 с.
12. Башлай С. В. Банківські операції : навч.-метод. посібн. / С. В. Башлай. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – 142 с.

References

1. Zakon Ukrainy «Pro tsinni papery ta fondovy rynok» vid 23.02.2006 r. № 3480-IV [Law of Ukraine «On Securities and the Stock Market» from February 23, 2006, № 3480-IV]. (n. d.). zakon5.rada.gov.ua. Retrieved from : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy «Pro banky i bankivsku diialnist» vid 07.12.2000 r. № 2121-III [Law of Ukraine «On Banks and Banking Activity» from December 12, 2000, № 2121-III]. (n. d.). zakon3.rada.gov.ua. Retrieved from : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy «Pro derzhavne rehuliuвання rynku tsinnykh paperiv v Ukraini» vid 30.10.1996 r. № 475/96-VR [Law of Ukraine «On State Regulation of the Securities Market in Ukraine» from October 30 1996, № 475/96-VR]. (n. d.). zakon3.rada.gov.ua. Retrieved from : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/448/96-vr> [in Ukrainian].
4. Ofitsiynyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy [Official site of the National Bank of Ukraine]. www.bank.gov.ua. Retrieved from : <http://www.bank.gov.ua> [in Ukrainian].
5. Richna zvitnist Natsionalnoi komisii z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku [Annual report of the National Commission on Securities and Stock Market]. (n. d.). www.nssmc.gov.ua. Retrieved from : <http://www.nssmc.gov.ua/activities/annual> [in Ukrainian].
6. Sokolovskaja, N. E. (2015). Ocenka y analiz sostojanyja aktivov kredytnoj organizacii [Evaluation and analysis of the assets of the credit institution]. Bankovskoe delo – Banking, 3, 56–61 [in Russian].
7. Zagal'nyj ogljad fondovogo rynku Ukrainy za 2015 rik [Overview of the Ukrainian stock market for 2015]. (n. d.). bank.gov.ua. Retrieved from : http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=15355213 [in Ukrainian].
8. Richni zvity Natsionalnoi komisii z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku za 2010–2015 rr. [Annual reports of the National Commission on Securities and Stock Market for 2010–2015]. (n. d.). www.nssmc.gov.ua. Retrieved from : http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1473066406.pdf [in Ukrainian].
9. Chmutova, I. M., & Peresunko, O. V. (2009). Kompleksnyj pidhid do analizu operacij banku z cinnymy paperyamy [A comprehensive approach to the analysis of bank operations with securities]. Naukovyj visnyk Uzhgorod'skogo universytetu. Ekonomika – Scientific Bulletin of Uzhgorod University. Economy, (special issue 28, part 3), (p. 219–228) [in Ukrainian].
10. Prymostka, L. O. (2002). Analiz bankivs'koji dijal'nosti: suchasni koncepciji, metody ta modeli [Analysis of Banking Activity: Contemporary Concepts, Methods and Models]. Kyiv : KNEU [in Ukrainian].
11. Tyrkalo, R. I., & Kravchuk, I. S. (2004). Bankivs'ki operacii z cinnymy paperyamy [Banking Transactions with Securities]. Ternopil : Kart-blansh [in Ukrainian].
12. Bashlaj, S. V. (2012). Bankivs'ki operacii [Banking operations]. Sumy : DVNZ «UABS NBU» [in Ukrainian].